

Seitsemän vuotta myöhemmin

On aikaa, kun viimeksi laadin pääkirjoituksen tähän jurnaaliin. On kulunut seitsemän vuotta, puoliksi lihavia, puoliksi laihoja vuosia. Maan ja maailman muutumista ei riitä kuvaamaan suppea luettelo.

HALLINTOTIETEIDEN KANSAINVÄLISTÄ POLITIIKKAA

Maamme puhalsi vuodenvaihteessa 1995–1996 kynttilän EU-jäsenyytensä 1-vuotiskakusta. Maatalous ja maaseutu pelkäävät lopullista alasajoa, ilmeisesti kuitenkin turhaan.

Lobbaajat ovat organisoituneet lahjakkaasti. Kotimainen EU-virka- ja vaikuttajaeliitti on kiteytynyt. Meidänkin alamme opiskelijoita on istunut EU-virkojen pääsykokeissa. Moni meistä varttuneemmistakin on ainakin yksityisyydessään lukeutunut muutamia perusteoksia ja ehkä jo opettanut EU-asioita. Jokunen on jo lausunut tutkijansanansa EU-hallinnon kysymyksistä.

Seitsemän vuotta sitten itärajamme tuolla puolen levisi Neuvostoliiton imperiumi. Tosin jotkut olivat jo havaitsevinaan siinä rapautumisen merkkejä. Nyttämmin meidän suomalaisten idänsuhteiden tosiasiallinen pinnallisuus kostautuu. Maamme pieni koko ei riitä selitykseksi sille, että monet liike- ja konsulttisuhteet ja akateemiset suhteet itään ovat jääneet muiden kuin suomalaisten hoidettaviksi. Saksalaiset kollegat ovat jo vuosikautia tuntuneet oleskelevan koko ajan Moskovassa, Minskissä tai Riikassa, kun heitä tavoittelee.

Näiden seitsemän vuoden aikana esiin kuoriutunut suomalainen yhteiskunta on ilmiänsuhtaan aikaisempaa raaempi ja raadollisempi. Se joka ei ole markkinaehtoinen selviytyjä ja osaaaja eikä vanno koti- ja kansainvälisten markkinoiden nimiin, omaa vain kyseenalaisen ihmisarvon. Se hegemoninen diskurssi, jonka ehdoin jokaisen on asetettava sanansa, puhuu nyt »tavallisten ihmisten», »huono-osaisten» ja »syrjäytyneiden» asemasta »kannustimista», »työelämän joustavoittamisesta» ja »huippuyksiköistä».

Kannattaa muistaa, että hyvinvointivaltiotutkimuksen nuorempiin klassikoihin kuuluva Gøsta Esping-Andersen näki teoksessaan *Three Worlds of Welfare Capitalism* hyvinvointivaltion olevan nimen omaan yhteiskunnan keskiluokan projekti. Kamppailu juuri tuon luokan sielusta on jatkunut kiihkeänä kaikki nämä seitsemän vuotta. Mitäpä muuta me hallinnontutkijatkaan olemme kuin juuri tuota keskiluokkaa.

Charles Taylor muistuttaa teoksessaan *Autenttisuuden etiikka*, että olemme toki päässeet reaalisosialismista ja sen pönkittämistä hegemonioista. Todellista moniarvoisuutta ei kuitenkaan ole vielääkään syntynyt, vaan on oltu luiskahtamassa yhdestä toiseen hegemoniaan, toiseen käsitteiden ja arvojen yli- joskaan ei sentään yksinvaltaan.

HALLINTOTIETEIDEN HAUSLIHAKSET

Seitsemässä vuodessa hallintotieteellinen koulutusala on kasvanut laajuuteen, jossa se tuottaa tutkintoja aina tohtoriin saakka 12 oppiaineessa. Näin se tekee noin 35 professorin ja apulaisprofessorin ja monien muiden tutkijoiden ja opettajien voimin. Seitsemän vuotta sitten tohtoriaineita oli vasta kuusi, julkishallinto ja -oikeus, aluetiede, kunnallispolitiikka, terveydenhuollon hallinto ja valtio-opin osa hallinto-oppi.

Neljä uusista tohtorikoulutuksen aineista on talousaineita. Ensimmäisenä tähän statukseen sattui ehättämään finanssihallinto ja julkisyhteisöjen laskentatoimi. Hetimiten sitä seurasivat vero-oikeus, terveystalous ja kunnallistalous. Kaksi muuta tohtorikoulutukseen yltävää ainetta ovat ympäristöpolitiikka sekä sosiaali- ja terveyshallinto. Olemme koulutusallamme siis vastanneet maailman muuttumiseen eriytymistämme eriytymällä. Koulutusalan ääripäihin sijoittuvat eivät enää omaa yhteistä kieltä, vaikka joku muuta väittäisi.

Korkeakoulutusta koskevan hallinnollisen sääntelyn konventioista johtuu, ettei liiketaloustiede-hallintoa lähialoineen edelleenkään lueta hallintotieteisiin tässä tarkoitatussa mielessä. Yleinen hallintotiede on kuitenkin perustiede myös liiketaloustiede-hallinnolle. Tämän seikan ei tule kiihottaa virkakaappauksiin puolin eikä toisin vaan suositella aitoa yhteistyötä.

Uutuuksiin kuuluu, että hallintotieteellisellä koulutusallalla voidaan nyt kautta linjan suorittaa myös alempia kandidaatintutkintoja, jotka vielä vastikään puuttuivat useimmista aineista. Vähemmän huomiota on saanut osakseen se, että tätä kautta koulutusallamme liikahtaa entisestään ammattikorkeakoulun suuntaan. Alallemme ovat kuitenkin myös mainitut neljäntäkymmentä professoritason virkaa haltijoihin.

Korkean akateemisen profiilin osiksi hallintotieteelliselle koulutusallalle kohosi vuonna 1995 kaksi tutkijakoulua, suuntaukseltaan yleinen Valhal sekä terveyshallinnon ja -talouden erikoistunut tutkijakoulu. Koulutusallalta käsin ollaan mukana myös maantieteen sekä valtio-opin ja kansainvälisen politiikan tutkijakouluissa. Sosiaalitieteiden tutkijakoulujen ja kauppatieteellisen Kataja-tutkijakoulun kanssa vallitsee selviä synergiaetuja.

Myös hallintotieteet ovat yliopistojensa menonleikkauskohteita, mikä pienemmin, mikä jo katkerin menetyksin. Yleisenä linjana on toiminnan yhä suurempi kotimainen ja kansainvälinen tieteellinen sekä konsultoinnin suuntainen projektointuminen. Nopealiikkeys korostuu. Mitä moninaisimmat projektivarat kelpaavat, kunhan niitä on riittävästi. Ellei tämä onnistu, edessä on tuhoisa »kaikkien sota kaikkia vastaan» ilman selkeitä pelisääntöjä. Tällaista kauhisteli jo 1600-luvun valtiofilosofi *Thomas Hobbes* teoksessaan *Leviathan*. Bosniankin opetukset ovat kaikkien tiedossa.

Hallintotieteissä esiintyy merkkejä paluusta niiden alkujuurille, varhaisen *Verwaltungswissenschaftin* »poliisitieteeseen». Samoin esiintyy merkkejä paluusta »kameralismiin», joka tieteellisimmiltä osiltaan oli eräänlaista ruhtinashovien aarrekammioiden, *camera*, kartuttamis- ja valvontatiedettä.

Vielä *G.W.F. Hegelille* hänen teoksessaan *Oikeusfilosofian johdanto* »poliisi», *Polizei*, tarkoitti suunnilleen samaa kuin koko nykyinen yhteiskuntapolitiikka. Nykyversiona tästä ovat suunnitelmat turvallisuushallinnon professuurin, sen oheisvirkojen ja alan tutkimuksen vakiinnuttamisesta koulutusallalle. Kameralismin nykyversio koostuisi julkistalouden tarkastuksen virkojen vakiinnuttamisesta koulutusallallemme. Julkisesta keskustelusta päätellen hallintotieteiden paluu juurilleen saattaa kuitenkin ärsyttää voimakkaat juristi- ja tilintarkastajaprofessiot puolustustaisteluun.

Uusia suuntauksia koulutusallalla ovat samoin Eurooppa-tutkimus ja -opetus sekä teknologiapolitiikan ja -johtamisen painotukset. Jälkimmäiset ovat parhaiten kehkeytyneet liiketaloustiede-hallinnossa.

SÄILYMINEN JA UUDISTUMINEN

Yliopistotalouden huolestuttavat kehityspiirteet pitävät hallintotieteetkin varpailaan. Perusvoimavarojen jyvät jauhautuvat yhä hienojakoisemmaksi jauhoksi kaksisoisessa myllyssä. Yhtäällä on valtakunnallisessa korkeakoulupolitiikassa

harjoitettu voimavarojen lisääntyvä projektointi. Toisaalla on kunkin korkeakoulun oma lisä tuohon projektointiin.

Vaikka koko korkeakoululaitoksen tai kunkin korkeakoulun voimavarat säilyisivät ennallaan, varat ovat yhä vähäisemmässä määrin saatavissa millään itseoi-keudella. Tämä merkitsee valtakunnallisten ja korkeakoulukohtaisten vallankäyt-täjien preferenssien mukaista mutta usein julkilausumattomaksi jäävää redistri-buutiota kohden kulloisiakin suosituimpia aloja.

Hampden-Turnerin ja Trompenaarsin teoksen *The Seven Cultures of Capita-lism* mukaan yksikään maailman maa ei ole aivan puhdas meritokratia. Suomen korkeakouluistakaan ei ole tullut puhtaita meritokratioita, tulosuodistuksista huoli-matta. Kompetenssista, tehokkuudesta, tuottavuudesta, asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta tai tuloksellisuudesta ei järjestelmällisesti palkita nyt eikä vastai-suudessa. Edelleen on mahdollista menestyä myös pääsemällä päättämään tai ainakin hyötymään voimavarojen strategisesta redistribuutiosta.

Inhorealistinen odotus menonleikkausten tosiasiallisesta jatkumisesta yliopis-toissa merkitsee, että kukin avautuva virka on edelleen leikkausuhanalainen. Kenenkään tahtomatta jännitteitä sisältyy myös tutkijakoulujen ja perinteisen tut-kijakoulutuksen resurssoinnin yhteensovittamiseen, vaikka muuta väitettäisiin.

Kuka tosissaan uskoo, ettei laitoksilla olevia tutkijakoulujen virkoja käytetä perusteluina teroiteltaessa menonleikkuveitsiä perinteisten tutkijakoulutuksen virkojen lakkauttamisen tarkoituksessa? Ei tarvitse olla interaktiososiologi eikä syvyyspsykologi kysyäkseen, eiköhän uskon asemasta epäusko lupauksiin hallit-se useimpien mielessä.

En määrittele tämän lehden tulevalle toimituspolitiikalle linjaa ulkoisen tarkas-telijan suhteena tiettyyn osaan tieteellistä maailmaa. Osallistuuhan minun Hallin-non Tutkimukseni alansa kehitykseen sisältä käsin. Tässä minua ja toimitussih-teeriäni ohjatkoot ne periaatteet, jotka *Max Weber* asetti sekä tieteenharjoittajalle että poliitikolle: vihkiytyneisyys asialle, vastuu ja tilivelvollisuus alalle sekä tilan-teisiin sopeutetun kriittisen argumentaation harjoitus ja vaalinta.

Pertti Ahonen